

KRÖNIKA

Axel Odelberg upptäcker att människor, i stället för att värja sig, börjar lära sig leva med kringkuren integritet.

Bli vän med 1984

En av mina vänner, en före detta miljardär, betalar sällan med kontokort. När det är dags för notan gräver han fram en näve sedlar som han räcker till kyparen med frågan: Tar ni kontanter? För var det ett skämt som anspelar på frågan om det gick an att betala med kort. Idag, när kreti och pleti har plastkort och exklusiviteten har försvunnit är skämtet överspelat, men min vän fortsätter envist att ställa den.

Det kan bero på att han inte uppfattat att tiderna har förändrats, men det kan också bero på att han inte vill lämna elektroniska spår efter sig, att det alltså inte är ett skämt längre utan blodigt allvar. Pengar luktar inte.

Det var det skäl en av grundarna till ett framgångsrikt IT-företag nyligen angav till att han enbart nyttjar mynt och sedlar: "Jag vill inte underlätta för den som försöker kartlägga mig!" Det lät som ett eko från förr, då debatten höljade om risken för att (s)tebrevor med personnumrets hjälp skulle samköra alla dataregister för att på så vis skaffa sig en heltäckande bild av alla våra svagheter, sjukdomar, skuggsidor och bidragsbedrägerier.

JAG VILL MINNAS att det hela ledde till en lag som förbjuder myndigheter att samköra dataregister utan särskilt tillstånd. Därefter dog debatten. Idag talar nästan ingen om integritetshot trots att IT-utvecklingen har gjort det ännu lättare att kartlägga vanor och spåra rörelsemönster. Vi lämnar elektroniska spår efter oss överallt. Varje telefonsamtal finns dokumenterat med tidpunkt, samtalslängd, uppringt telefonnummer och var vi befann oss om vi pratade mobil.

Kontokortsföretagen kan berätta vad vi köper, var vi köper det vi köper och när vi gör det. Bensinbolagen vet hur mycket bil vi kör och var vi tankar, internetoperatörerna kan läsa våra mejl, kabel-tv-operatörerna vet vad vi tittar på och när, Ica kan vitta om vad vi äter och bankerna om i vilken utsträckning vi använder kontanter.

Den som skaffar sig tillgång till en människas samtliga bankkontoutdrag och tele- och kreditkortsräkningar kan ganska snabbt få fram en bra bild av denna människas köpvanor, rörelsemönster, resvanor, bekantskapskrets, karaktärsdrag och andra egenskaper som få av oss vill att andra ska känna till.

Men någon integritetsdebatt förekommer inte. Folk har kanske inget att dölja längre, men det verkar osannolikt. Möjligen handlar det om en tillväxningseffekt. 1984 gick utan att (s)tebrevorsdystopierna gick i uppfyllelse och risken för att rysens ska öckupera Sverige och samköra alla register anses numera obefintlig, i varje fall av (s)tebrevor själv.

ELLER OCKSÅ ANSES den integritetshotande teknikens fördelar vara så stora att det är värd riskerna. Dessutom tycks den nya tekniken i sig kringkärna (s)tebrevors makts. Samtidigt som IT på ett sätt har gjort det lättare att avslöja skatteffil har det blivit lättare att fylla oavslöjad genom att helt enkelt fylla i något länd där fiffil inte är fiffil.

Någonstans går förstås en gräns bortom vilken hotet uppfattas som stort. Bilhatarförslaget häromåret om att utrusta alla bilar med GPS-transponder för att i varje ögonblick kunna bestämma deras position i syfte att begränsa trafiken med differentierad vägavgifter, mötte ett kompakt medietillstånd och åkte tillbaka till skrivbordslådan. Men säkert inte för gott.

Om (s)tebrevor är smart bör han nästa gång försöka sälja GPS-transpondern med morot i stället för med piska. Integriteten kan ha ett pris.

11 januari 1999
AXEL ODELBERG

Doften av kvinnosvett

Casanova står sig i sin obändiga naivitet, konstaterar Catherine Gierow. Dock inte statistiskt.

De hjältar som masar sig igenom samtida romaner har, tycker jag, något tråkigt över sig. Oftast är de sociala amöbor som bor i själösa förorter och handlar skräpmat på anonyma stormarknader. De glörför det mesta in i en tom och tyst värld utan framtid. I vårt moderna intet tycks det enda riktigt störande ha blivit kökets brummande diskmaskin.

Självbiografi

Jacques Casanova de Seingalt
Histoire de ma vie
Gallimard/Folio, 1999

Varför inte hellre återvända till det gyllene 1700-talet? Casanovas memoarer – nu tillgängliga i sin ursprungliga form – bjuder på allt som saknas på millenniets tröskel: obotlig livlust, erotisk entusiasm, intellektuell energi, humor och mondan lätthet, inslaget i ett kristallklart språk utan tillstymmelse till snedsteg. Läser man Casanovas upprepade segrar över den kvinnliga prydheden – som bara finns i klädedräkten, aldrig i själen – förstår man att denna gyllerie epok höll på den religiösa, puritanska masken för att uppmuntra de våghalsiga att bryta mot kvävande konventioner.

GIACOMO CASANOVA – den fullbordade erotomanen – vägrade som gammal hävda att "njutning av alla slag" blev mitt livs största affär. Född för det motsatta könet har jag alltid ålskat det, precis som jag ålskat kryddade delikatesser, kletig luftfisk, stark vittragu och ostar vars perfektion blir uppenbar när de små varelser som bor inuti blir synliga. Beträffande kvinnor har jag alltid tyckt att ju kraftigare svett-doft, desto mer tillfredsställande.

Som bekant var den legendariske Venedigbonn erfaren och ytterst kunnig. Och elegant i de flesta sammanhang. Med sin respektabla längd, sitt snygga ansikte och sitt örerhörda munläder var han oemotståndlig. Han gick på kvinnor som bara den. Utan att tveka

Kärleksmästaren Casanova gick i Cupidos fotspår och tjuasde kvinnor som ingen annan.

och utan att darra det minsta. Han hade förmåga att prata omkull den pryddaste. Och: dundersuccé blev det så länge krafterna räckte till: jungfrur, pigor, grevinnor, kastrater och matronor brukade lägga sig utan tjufs. Det vill var hjälte gärna minnas, medan syfilisinfektioner, gonorréer, slagsmål med svartsvarta äkta män, förfärliga tonårsbort och annat genant mörkläggs i denna delikata självbiografi.

VI SKULLE NÄSTAN kunna glömma att Casanova var oerhört mycket mer än den kärleksstakhanovit, hjälte i kärlek, i peruk som gick till historien. Visst tyckte han att detta med intellekt var klart underordnat men i rättvisans namn ska sägas att han också kunde använda sig av sin hjärna. Knappt 17 år gammal hade han hunnit doktore-ra två gånger medan han inledde en religiös karriär som diakon. Det var i flamboyanta Venedig där hans predikningar fick honom att tidigt välsignas av samma kvinnliga åhörare som han i sin tur skulle välsigna efter högmässan. Giacomo Casanova tänkte ju bli ärkebiskop. Och påve, så småningom, för att tillfredsställa sin ambitiösa mamma (som var skådespelerska). När han inte predikade tjänade han en del på kortspel, reste kors och tvärs genom Europa, umgicks

med Voltaire, föreläste på La Sorbonne, startade eget och tjänade Prinsen som finansiell rådgivare (och Prinsessan som älskare).

Och vi läsare myser på något sätt. Även om vi kan tycka att han är naiv och irriterande ibland. Ty Casanova känner ett nära nog heligt kall: att göra så många kvinnor som möjligt nöjda och belåtna. I all sin manliga naivitet inbillar han sig att alla nedfätsade pigor, överdragna nunnor och avklädda grevinnor står bakom honom och i kör hyllar hans storhet. Det är rörande. På det planet har han många arvingar, vår barnlöse Giacomo. Arr idag kan man träffa många som irrar omkring i hans spår och inbillar sig liknande saker.

EUROPAS MYTISKE älskare: den som – än idag – får alla kvinnotju-sare att känna sig som pastischer eller parodier, håller ändå inte med dagens mått. Rent statistiskt ligger han lågt med 160-200 "offer", jämfört med Mick Jagger, Marlon Brando eller någon energisk Södertäljeraggare.

Kärleken är intressant nog blev Casanova kär en enda gång. I vem? I den enda som han inte fick förstås. Men det får man naturligtvis läsa in mellan raderna.

CATHERINE GIEROW

Fyra av fem överlevde

Erik Hedling punkterar den myt som uppstod när den första myten punkterades.

I Tomas Eureniums utmärkte artikel om världens mest berömda kavalierianfall (4 januari) finns några småsaker som bör korrigeras. Den lätta brigadens självordsattack vid slaget vid Balaklava under Krimkriget är nämligen en av militärhistoriens mest mytifierade händelser, naturligtvis främst genom den historiska förvirring som Tennysons, förvisso lysande, hjälteedik *THE CHARGE OF THE LIGHT BRIGADE* har skapat. Faktum är att Tennysons dikthör det engelska språkets mest citerade dikter – inte minst i filmer, som Spielberg's *SAVING PRIVATE RYAN*

(1998) och Michael Curtiz klassiker *THE CHARGE OF THE LIGHT BRIGADE* med Erroll Flynn (1936).

Eurenium källor, som visserligen inbegriper Cecil Woodham Smiths berömda uppgörelser med skeendet i *THE REASON WHY* (1953) är helt enkelt inte "up to date".

DEN BRITTISKE yrkesofficern Mark Adkin, som har genomfört strikt kritisk forskning kring händelsen i boken *THE CHARGE: WHY THE LIGHT BRIGADE WAS LOST* (Leo Cooper, 1996), gör upp med historiens dom över kavaliergeneralen lord Cardigan: Adkin fritar denne gång för alla från att så cyniskt ha återvänt till sin yacht för middag med champagne efter det fatala anfallet, en falsk uppgift som trade-

rats vidare av Woodham Smith. Dessutom visar Adkin, efter studier i rullorna, att av de 664 man som deltog i anfallet återlevde hela 306 man. 110 stupade, 130 sårades och 58 tillfångatogs av ryssarna. Alltså överlevde mer än 80 procent, vilket borde radera en del av det mytiska skimret. Uppgiften om 195 återlevande, som anförs av Eurenium, härrör sig från det allra första uppropet i det brittiska läget.

Även om den brittiska krigsledningen gjorde sig skyldig till grav militära felbedömningar blev anfallet inte alls den katastrof som ryktet har gjort det till. Ryktet beror i stället mest på Tennyson och det ständiga behovet av att förlöjliga det förgångna!

ERIK HEDLING